

การพัฒนาการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กัญจนาณัฐ พัฒนะสิริกุลชัย^{1*} และ ลักษณะ คล้ายแก้ว²

¹นักศึกษาปริญญาโท, วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

²รองศาสตราจารย์ ดร. ผู้อำนวยการนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

*Corresponding author e-mail: atom.lookkik@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 4 กุมภาพันธ์ 2569

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 6 พฤษภาคม 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 13 พฤษภาคม 2569

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “การพัฒนาการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียว 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียว แนวการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 14 คน ประกอบด้วยประชาชนในชุมชน แกนนำชุมชน นักท่องเที่ยว และนักวิชาการด้านการสื่อสารและการท่องเที่ยว ควบคู่กับการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ภายใต้กรอบแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาลักษณะการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียว การสื่อสารของชุมชนบ้าน น้ำเขียวมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยคนในชุมชนเป็นผู้ส่งสารหลัก ถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และกิจกรรมการท่องเที่ยว ผ่านทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ยังพบ ข้อจำกัดด้านความต่อเนื่องของเนื้อหา การบูรณาการช่องทางการสื่อสาร และการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ 2) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียวแนวทางการพัฒนาการสื่อสารควรมุ่งเสริมสร้างศักยภาพด้าน การสื่อสารของคนในชุมชน พัฒนาการสื่อสารแบบสองทางอย่างเป็นระบบ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้สื่อดิจิทัล และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความ ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การสื่อสารเพื่อการพัฒนา การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

THE DEVELOPMENT OF COMMUNITY COMMUNICATION IN BAN NAM CHIAO, NAM CHIAO SUBDISTRICT, LAEM NGOP DISTRICT, TRAT PROVINCE, FOR THE PROMOTION OF SUSTAINABLE TOURISM

Kanjananut Pattanasirikunchai^{1*} and Lucksana Klaikao²

¹Master's degree student of Communication Arts, Rangsit University

²Associate Professor Dr., Director Master of Communication Arts, Rangsit University

Abstract

The objectives of this independent study were: 1) to examine the communication characteristics of the Ban Nam Chiao community, and 2) to propose guidelines for developing communication within the community to promote sustainable tourism. This study employed a qualitative research methodology, utilizing in-depth interviews with 14 key informants, including community members, community leaders, tourists, and experts in communication and tourism. The study also gathered data from relevant documents and analyzed them using content analysis, guided by the conceptual frameworks of communication for development and sustainable tourism.

The research findings revealed that communication in the Ban Nam Chiao community is characterized by participatory communication, with community members serving as the primary senders. The content focuses on local identity, culture, way of life, and tourism activities, disseminated through both traditional and digital media. However, the study identified limitations in content consistency, integration across communication channels, and strategic communication planning. The proposed guidelines for communication development suggest strengthening community members' communication capacity, establishing systematic two-way communication, improving digital media efficiency, and building collaborative networks among relevant stakeholders. These efforts aim to support community-based tourism and ensure sustainability across economic, social, and environmental dimensions

Keywords: Development Communication, Participatory Communication, Community-Based Tourism, Sustainable Tourism

ความสำคัญและที่มาของงานวิจัย

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ภายใต้แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมิได้ขึ้นอยู่กับศักยภาพด้านทรัพยากรเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับ “กระบวนการสื่อสาร” ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชน นักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในบริบทของการพัฒนา การสื่อสารมิใช่เพียงเครื่องมือประชาสัมพันธ์ แต่เป็นกระบวนการสร้างความหมายร่วมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ และสนับสนุนการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ในทางกลับกัน หากขาดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ อาจนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ขยายตัวโดยปราศจากการควบคุมและส่งผลกระทบต่อชุมชน

ชุมชนบ้านน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งไทยพุทธ ไทยมุสลิม และไทยเชื้อสายจีน รวมถึงมีทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ แม้จะได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ แต่ยังคงเผชิญความท้าทายด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะการขาดการบูรณาการเชิงกลยุทธ์ การใช้สื่อดิจิทัลอย่างไม่เต็มศักยภาพ และการสื่อสารเพื่อสร้างพฤติกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ประเด็นสำคัญคือการขาดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง ซึ่งยังไม่สามารถเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนทุกกลุ่มเข้ามามีบทบาทในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกำหนดทิศทางการพัฒนาได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้การสื่อสารบางส่วนยังเป็นลักษณะทางเดียว และอาจกระทบต่อความเข้าใจร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของของชุมชน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ลักษณะการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียวในบริบทการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้กรอบแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเชิงระบบที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับชุมชนอื่นต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้นำเอาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการและแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communication) มุ่งเน้นบทบาทของการสื่อสารในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน การสื่อสารไม่ได้เป็นเพียงการส่งข้อมูลข่าวสารแบบทางเดียว แต่เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบสองทาง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาด้วยตนเอง

2. แนวคิดองค์ประกอบของการสื่อสาร

การศึกษาค้นคว้านี้ใช้กรอบองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียว โดยพิจารณาทั้งสื่อดั้งเดิม เช่น การบอกเล่าปากต่อปาก หอกระจายข่าว และสื่อสมัยใหม่ เช่น สื่อสังคมออนไลน์

3. แนวคิดการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้ทุนทางสังคมและทุนวัฒนธรรมเป็นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยชุมชนเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนเอง

4. แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเสนอแนะลักษณะการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมทอง จังหวัดตราด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมทอง จังหวัดตราด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ขอบเขตของงานวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาลักษณะการสื่อสารและแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมทอง จังหวัดตราด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 14 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยประชาชนในชุมชน 3 คน แกนนำชุมชน 3 คน นักท่องเที่ยว 5 คน นักวิชาการด้านการสื่อสารและการท่องเที่ยว 3 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาภายในพื้นที่ชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมทอง จังหวัดตราด

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมีนาคม 2568 ถึงเดือนมกราคม 2569 รวมระยะเวลา 10 เดือน

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการสื่อสารและแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังนี้

แหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 14 คน คัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) โดยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการสื่อสารและการท่องเที่ยวของชุมชน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ประชาชนในชุมชนที่อาศัยอยู่ไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน แกนนำหรือผู้แทนชุมชนด้านการท่องเที่ยว ซึ่งดำรงบทบาทไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน นักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านน้ำเขียวอย่างน้อย 1 ครั้ง จำนวน 5 คน นักวิชาการด้านการสื่อสารและด้านการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ จำนวน 3 คน ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นผู้ที่สมัครใจและสะดวกในการให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ถูกต้องและครอบคลุมประเด็นการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โครงสร้างคำถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ลักษณะการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียง การจดบันทึกภาคสนาม และการสังเกตการณ์ประกอบการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล

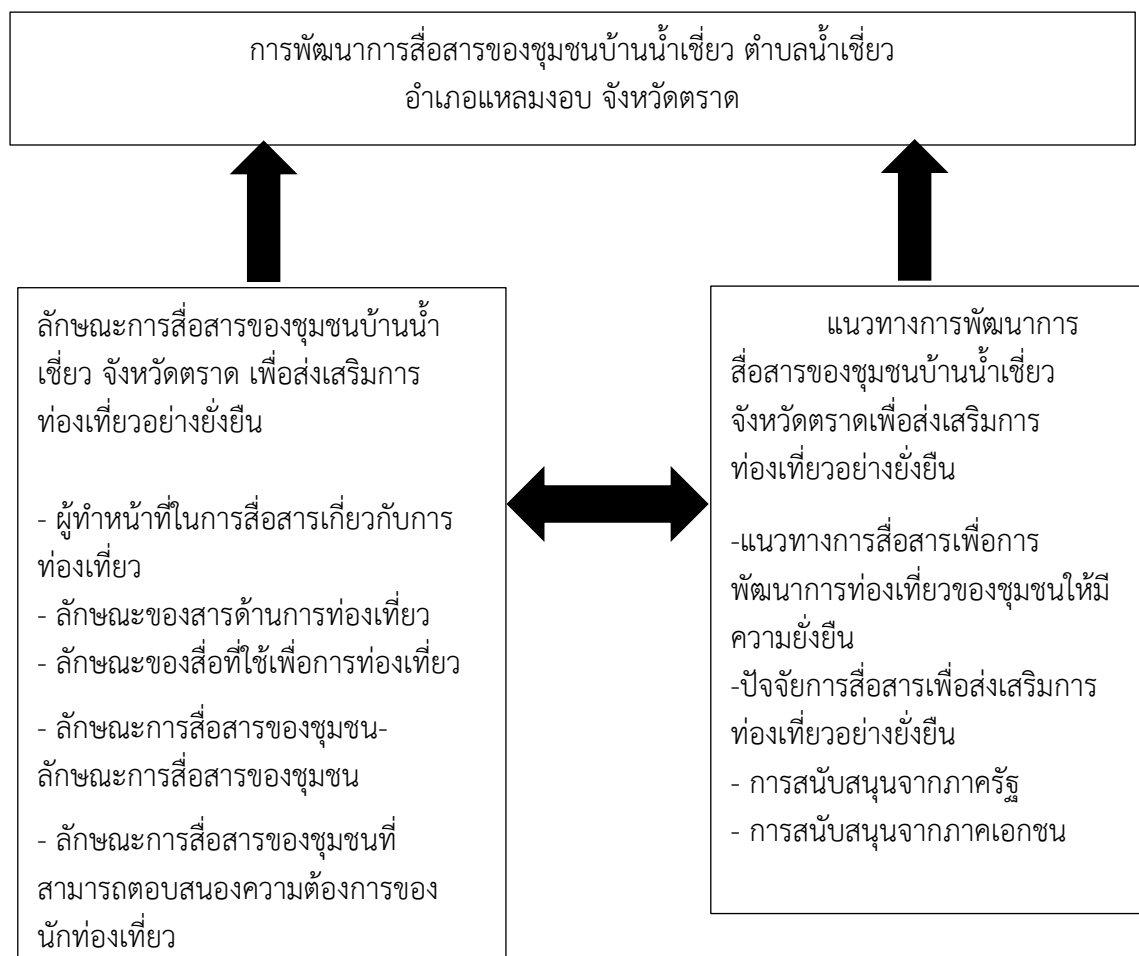
การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองร่วมกับผู้ช่วยวิจัย โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลประมาณ 3 เดือน การสัมภาษณ์ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการ ควบคู่กับการสังเกตและการจดบันทึกภาคสนาม หากพบว่าข้อมูลยังไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์และถูกต้องมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลแต่ละกลุ่ม จัดหมวดหมู่ และเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์นำเสนอในลักษณะการบรรยายเชิงพรรณนาและพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพกรอบแนวคิด สามารถอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการสื่อสารสู่ความยั่งยืนได้ดังนี้:

1. กระบวนการสื่อสารตามแนวคิด SMCR: ผู้ส่งสาร (Source): คือผู้นำและคนในชุมชนบ้านน้ำเขียวที่ต้องพัฒนาทักษะการเล่าเรื่อง (Storytelling) สาร (Message): เน้นเนื้อหาอัตลักษณ์ชุมชนและจิตสำนึกการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ช่องทาง (Channel): บุรณาการระหว่างสื่อชุมชนและ สื่อดิจิทัลสมัยใหม่ (New Media) เช่น TikTok หรือ Facebook เพื่อตอบโจทย์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่ (พ.ศ. 2565-2567) ผู้รับสาร (Receiver): นักท่องเที่ยวที่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการท่องเที่ยว
2. มิติความยั่งยืน (Sustainability): การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะนำไปสู่ความยั่งยืนใน 3 ด้านหลัก คือ ด้านเศรษฐกิจ (รายได้กระจายสู่ชุมชน), ด้านสังคม-วัฒนธรรม (การสืบสานวิถีสองศาสนาสามวัฒนธรรม) และ ด้านสิ่งแวดล้อม (การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า) โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการสื่อสารของชุมชน และเสนอแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียวการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ชุมชนมีลักษณะการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การประชุม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและความเป็นเจ้าของร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. การสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนอย่างชัดเจน ชุมชนสื่อสารจุดเด่น “2 ศาสนา 3 วัฒนธรรม” การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ วิถีชีวิตดั้งเดิม อาหารท้องถิ่น และรูปแบบโฮมสเตย์ที่สะท้อนความเป็นครอบครัว ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์เชิงลึกและเข้าใจบริบทชุมชน

3. การใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายมีการใช้ทั้งการสื่อสารแบบดั้งเดิม เช่น ปากต่อปาก กิจกรรมในชุมชน และการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะเพจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งช่วยขยายการรับรู้สู่สาธารณชนในวงกว้าง

4. ข้อจำกัดด้านทักษะและข้อมูลออนไลน์ แม้ว่าชุมชนจะมีความจริงใจและมีศักยภาพในการให้บริการ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความครบถ้วนของข้อมูลออนไลน์ และทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม

5. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารของชุมชนพัฒนาทักษะการสื่อสารออนไลน์และการตอบสนองที่รวดเร็วเสริมสร้างการสื่อสารแบบสองทางกับนักท่องเที่ยวพัฒนาเนื้อหาที่เน้นอัตลักษณ์ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่มในชุมชนสนับสนุนการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการสื่อสารและการท่องเที่ยว

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารที่มีส่วนร่วมและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาการพัฒนาการสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถอภิปรายผลได้ตามประเด็นสำคัญดังนี้

ประการแรก ผลการวิจัยพบว่าการสื่อสารของชุมชนมีลักษณะเป็น “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม” โดยคนในชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารหลัก ทั้งในรูปแบบการถ่ายทอดเรื่องราวด้วยตนเอง การเป็นวิทยากรท้องถิ่น และการใช้สื่อออนไลน์ของชุมชน ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ที่เน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการสื่อสาร ไม่ใช่เพียงผู้รับสาร แต่เป็นผู้กำหนดเนื้อหาและทิศทางการสื่อสารด้วยตนเอง การที่ชุมชนสามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์และวิถีชีวิตจากมุมมองของตนเอง ส่งผลให้สารที่สื่อออกไปมีความน่าเชื่อถือและสะท้อนบริบทจริงของพื้นที่

ประการที่สอง เนื้อหาการสื่อสารของชุมชนมุ่งเน้นการนำเสนออัตลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น เช่น ความหลากหลายทางศาสนา อาหารพื้นถิ่น และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) อย่างไรก็ตาม การ

สื่อสารส่วนใหญ่ยังอยู่ในลักษณะของการประชาสัมพันธ์กิจกรรม มากกว่าการสื่อสารเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดความยั่งยืน

ประการที่สาม ในด้านช่องทางการสื่อสาร พบว่าชุมชนมีการใช้ทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัล เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย และสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะ Facebook ซึ่งช่วยขยายการรับรู้ของนักท่องเที่ยวในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อยังขาดการวางแผนแบบบูรณาการ ทำให้สารบางส่วนขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถสร้างภาพลักษณ์ชุมชนอย่างเป็นระบบ ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารเพื่อการพัฒนาต้องการการยกระดับจากการสื่อสารเชิงปฏิบัติการไปสู่การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์

ประการที่สี่ ในมิติของความยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารยังมีบทบาทจำกัดในการส่งเสริมพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ เช่น การจัดการขยะ การเคารพวัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แม้ว่าชุมชนจะมีแนวคิดด้านการอนุรักษ์ แต่การสื่อสารยังไม่สามารถสร้างการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Communication for Social Change) ที่ระบุว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต้องอาศัยการสื่อสารที่ต่อเนื่องมีส่วนร่วม และมีกลยุทธ์ที่ชัดเจน

โดยสรุป การสื่อสารของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวมีจุดแข็งด้านการมีส่วนร่วมและการสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม หากต้องการยกระดับสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว จำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารให้มีความเป็นระบบมากขึ้น ทั้งในด้านการวางแผน การกำหนดสารหลัก (Key Messages) และการสร้างการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การพัฒนาช่องทางการสื่อสารออนไลน์ของชุมชน

จากผลการศึกษา พบว่า ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะ Facebook เป็นช่องทางหลักในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ข้อมูลบางส่วนยังขาดความครบถ้วน และการปรับปรุงให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ชุมชนควรกำหนดผู้รับผิดชอบในการดูแลและพัฒนาช่องทางการสื่อสารออนไลน์โดยเฉพาะ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับที่พัก กิจกรรมท่องเที่ยว เส้นทางเดินทาง และการติดต่อประสานงาน มีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว

2. การสื่อสารอัตลักษณ์และจุดเด่นของชุมชน

ชุมชนมีจุดเด่นด้านความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงบรรยากาศความอบอุ่นแบบครอบครัว ซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญ ดังนั้น ควรนำเสนออัตลักษณ์ดังกล่าวผ่านการผลิตสื่อที่มีคุณภาพ เช่น ภาพถ่ายและวิดีโอ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนในมิติที่น่าสนใจและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อันจะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงประสบการณ์

3. การพัฒนาทักษะการสื่อสารของคนในชุมชน

แม้ว่าชุมชนจะมีจุดแข็งด้านความเป็นกันเองและความจริงใจในการต้อนรับนักท่องเที่ยว แต่ยังมีข้อจำกัดด้านทักษะภาษาต่างประเทศ ดังนั้น ควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษหรือภาษาที่จำเป็นแก่

สมาชิกในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการโดยตรง เช่น ไกด์ชุมชนหรือผู้ดูแลโฮมสเตย์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากขึ้น

4. การบูรณาการความร่วมมือในการสื่อสารเพื่อความยั่งยืน

การพัฒนาการสื่อสารของชุมชนควรอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งคนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อให้การถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร และคุณค่าของชุมชนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การขยายขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ควรมีการศึกษาชุมชนท่องเที่ยวอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบและแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ซึ่งจะช่วยให้เกิดการสังเคราะห์องค์ความรู้และสามารถประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นได้อย่างเหมาะสม

2. การศึกษาการพัฒนาระบบการจัดการสื่อสารอย่างเป็นระบบ

ควรมีการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพด้านการวางแผนและการจัดการสื่อสารของชุมชนในลักษณะเชิงระบบ เพื่อให้การสื่อสารสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กิตติมา สุรสนธิ. (2557). *ความรู้ทางการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 5). จามจุรีโปรดักส์.

ชนิษฐา จิตชนะกุล. (2557). *หลักการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 1). โอเดียนสโตร์.

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570)*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

จุฑารัตน์ เจือจัน. (2555). *แนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ชลิต เฝียบพิมาย, เฉลิมเกียรติ เฟื่องแก้ว, และ สุเมธย์ หนูท่ง. (2564). กระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 4(2), 151-165.
ท่องเที่ยวทรูไอดี. (2564, 29 กันยายน). ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว ที่เที่ยวตราด เสน่ห์ชุมชนริมน้ำ 3 วัฒนธรรม.

<https://travel.trueid.net/detail/jN0bl7dJm87n>

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. เพรส แอนด์ ดีไซน์.

ประกอบศิริ รักดีพินิจ. (2550). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวทางน้ำ ชุมชนริมคลอง เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหิดล).

ประมว สตะเวทิน. (2546). *หลักนิเทศศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). ภาพพิมพ์.

ผู้จัดการออนไลน์. (2566, 15 พฤศจิกายน). สโลว์ไลฟ์ “บ้านน้ำเชี่ยว” แหล่งท่องเที่ยวรางวัลกินรี ล้มผัสเสน่ห์ความหลากหลายที่รวมกันเป็นหนึ่ง. <https://mgronline.com/travel/detail/9660000101888>

พัชนี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒนานุกูล, และ ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. (2541). *แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). ข้าวฟ่าง

พิชญาพร ประครองใจ. (2558). *หลักนิเทศศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
พีระ จิโรโสภณ. (2552). หน่วยที่ 10 ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญานิเทศ ศาสตร์*
และทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 8-10 (พิมพ์ครั้งที่ 7). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
ภาภิติดี ตรีสกุล. (2554). *หลักนิเทศศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 7). ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
ภูวนาท คุณพลิน. (2556). *แนวทางการจัดการเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำของไทยอย่าง ยั่งยืน*
(ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
มลินี สมภพเจริญ. (2551). *ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กราฟิก พรินติ้ง พรีเมส ชีส
เท็มส์.